

2-TOM, 1-SON

INGLIZ TILINI O'QITISHDA TALABALAR YOZUV KOMPETENSIYASINI
TAKOMILLASHTIRISHDA LINGVOMADANIY YONDASHUVNING
AHAMIYATI

Abramova Navbahor To'lqinjon qizi

3-bosqich tayanch doktorant

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

E-mail: navbahor.abramova@mail.ru

***Annotatsiya.** Ushbu tezisdagi ingliz tilini o'qitishda talabalar yozuv kompetensiyasini takomillashtirishda lingvomadaniy yondashuvning ahamiyati chuqur tahlil qilinadi. O'zaro bog'liq bo'lgan til va madaniyatning tushunilishi, til o'rganish jarayonini yanada samarali va mazmunli qilishga xizmat qiladi. Yozuv kompetensiyasini takomillashtirishda lingvomadaniy yondashuv talabalarni nafaqat tilning grammatik va leksik jihatlarini, balki uning madaniy nuqtai nazarlarini ham o'rganishga undaydi. Bu yondashuv til o'rganish jarayonini madaniy, ijtimoiy va psixologik kontekstda tahlil qilishni nazarda tutadi va shuning uchun ingliz tilini o'rganish orqali talabalar, o'z madaniyatlarini va boshqa madaniyatlar bilan aloqalarni yaxshi tushunadilar. Madaniyatlararo farqlarni hisobga olgan holda, talaba o'z yozuvlarini ingliz tilining madaniy xususiyatlariga mos ravishda aniq, to'g'ri va samarali tarzda ifodalashga o'rganadi. Tezisdagi lingvomadaniy yondashuvni qo'llash orqali yozuv kompetensiyasini takomillashtirishning asosiy jihatlari va amaliy ahamiyati, shuningdek, ushbu yondashuvning ta'lim jarayoniga ta'siri kengaytirilgan.*

Kalit so'zlar: ingliz tili o'qitish, yozuv kompetensiyasi, lingvomadaniy yondashuv, madaniyat va til, yozuv ko'nikmalari va ta'lim metodikasi.

Ingliz tilini o'qitishda yozuv kompetensiyasini takomillashtirish masalasi o'qituvchilar va talabalarning diqqat markazida turadigan muhim yo'nalishlardan biridir. Yozuv faqat grammatik va leksik to'g'rilikni o'z ichiga olgan jarayon emas, balki bu jarayon o'rganuvchilarni nafaqat tilni mukammal ishlatishga, balki uning madaniy va ijtimoiy kontekstini tushunishga ham o'rgatadi. Ingliz tili o'rganish jarayonida yozuv kompetensiyasini takomillashtirish uchun talabalar, faqat tilning qoidalari va imlosini bilishdan tashqari, tilni uning madaniy kontekstida qanday ishlatilishini ham o'rganishlari zarur. O'rganilayotgan tilni nafaqat grammatik jihatdan, balki madaniy va ijtimoiy jihatdan ham to'g'ri ishlata olish muhim ahamiyatga ega. Bu masala, ayniqsa, global muloqotda samarali bo'lishi kerak bo'lgan talabalar uchun alohida ahamiyatga ega. Ingliz tili nafaqat o'qitish tili, balki ko'plab madaniyatlarning o'zaro muloqoti uchun umumiy platforma

2-TOM, 1-SON

sifatida xizmat qilmoqda. Shu bois, lingvomadaniy yondashuvning o'rganish jarayonidagi roli juda katta.

Lingvomadaniy yondashuv, til va madaniyatning o'zaro bog'liqligini tushunishga asoslangan yondashuv bo'lib, talabalarga ingliz tilidagi yozuvlarni faqat grammatika va leksik to'g'rilikda emas, balki madaniyatlararo kontekstda ham aniq va to'g'ri yaratishga yordam beradi. Yozuv kompetensiyasini takomillashtirishda lingvomadaniy yondashuvni qo'llash, talabalarga tilni o'rganishda madaniyatlararo farqlarni hisobga olishni o'rgatadi. Ingliz tilining o'ziga xos madaniy xususiyatlarini tushunish, talabalar uchun nafaqat yozuvni mukammallashtirishda, balki turli madaniyatlar bilan muloqotda ham muvaffaqiyatli bo'lish uchun zaruriy vosita bo'ladi. Masalan, ingliz tilidagi iboralar va uslublar boshqa madaniyatlarda boshqacha ma'no kasb etishi mumkin. Bu farqlarni tushunish orqali talaba o'z yozuvini to'g'ri va madaniy jihatdan mos ifodalashni o'rganadi. Shuningdek, lingvomadaniy yondashuvning ingliz tilini o'qitishda yozuv kompetensiyasini takomillashtirishdagi ahamiyati, uning ta'lim jarayonidagi roli va amaliy ahamiyati keng yoritiladi. Bu yondashuv nafaqat ingliz tilining grammatik va leksik jihatlarini o'rganishga, balki tilning madaniy jihatlarini ham tushunishga undaydi. Shuningdek, tezisda talabalarga ingliz tilida yozuv yaratishda madaniy kontekstni hisobga olish, stilistik va iboraviy jihatlarini o'rganish va ularni yozuvda samarali qo'llashning ahamiyati ham tahlil qilinadi. Lingvomadaniy yondashuv yordamida talabalar ingliz tilida yozuv kompetensiyasini nafaqat grammatik to'g'rilik, balki madaniy, ijtimoiy va psixologik jihatlardan ham mukammal tarzda rivojlantiradi.

Lingvomadaniy yondashuv- tilni o'rganish jarayonini madaniy kontekstda tahlil qilish va tilni faqat grammatik jihatdan emas, balki uning madaniy, ijtimoiy va psixologik jihatlarini ham hisobga olishga asoslangan yondashuvdir. Bu yondashuvda til o'rganish va muloqot faqat tilning qoidalarini va so'z boyligini bilishdan iborat emas, balki o'rganuvchilar tilni o'rganayotganda, uning madaniy va tarixiy kontekstini, ijtimoiy me'yorlarini, shuningdek, tilni ishlatishda paydo bo'ladigan madaniyatlararo farqlarni tushunishlari kerak. Lingvomadaniy yondashuv, aslida, til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ko'rsatadi. Til nafaqat kommunikatsiya vositasi, balki madaniyatning bir qismi sifatida ham qaraladi. Har bir til o'zining madaniy tarixini, qadriyatlarini, an'analarini, ijtimoiy me'yorlarini va o'ziga xos ifoda shakllarini o'zida aks ettiradi. Shu bois, tilni o'rganish, uning faqat grammatika va leksikasini o'rganishdan iborat bo'lishi kerak emas, balki tilning madaniy kontekstini tushunish ham muhim ahamiyatga ega.

Lingvomadaniy yondashuvning asosiy tushunchalari quyidagilardan iborat:

2-TOM, 1-SON

1. Til va madaniyatning o'zaro bog'liqligi. Til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik, lingvomadaniy yondashuvning asosiy tamoyillaridan biridir. Har bir tilning o'ziga xos madaniy, ijtimoiy va tarixiy nuqtai nazarlari mavjud. Masalan, ingliz tilidagi iboralar va so'zlar, ingliz madaniyatining o'ziga xos xususiyatlarini aks ettiradi. Yozuv va muloqotda tilning qanday ishlatilishini tushunish uchun o'rganilayotgan tilning madaniy jihatlarini bilish zarur.

2. Madaniyatlararo muloqot. Lingvomadaniy yondashuv o'rganilayotgan tilni madaniyatlararo muloqotning vositasi sifatida ko'rib chiqadi. Bu yondashuv talabalarni nafaqat tilni bilishga, balki boshqa madaniyatlar bilan muloqotda muvaffaqiyatli bo'lishga ham o'rgatadi. Madaniyatlararo muloqotda muvaffaqiyatli bo'lish uchun talaba ingliz tilining madaniy, stilistik va iboraviy jihatlarini yaxshi tushunishi kerak.

3. Tilning konteksti. Har bir til o'zining madaniy va tarixiy kontekstiga ega. Masalan, ingliz tilidagi so'z yoki ibora bir madaniyatda bir ma'no anglatishi mumkin, ammo boshqa madaniyatda bu so'z yoki ibora boshqacha tushunilishi mumkin. Shuning uchun, tilni o'rganishda uning madaniy kontekstini tushunish juda muhim. Lingvomadaniy yondashuv tilni o'rganishda faqat grammatik jihatlarini emas, balki tilning ijtimoiy va madaniy o'ziga xosliklarini ham o'rganishni nazarda tutadi.

4. Kommunikativ kompetensiya. Lingvomadaniy yondashuv, til o'rgatishda, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga alohida e'tibor qaratadi. Kommunikativ kompetensiya, tilni faqat grammatik to'g'ri ishlatishdan iborat bo'lmay, balki tilni o'rganilayotgan madaniyatga mos ravishda samarali ishlatishni o'z ichiga oladi. Bu yondashuv o'rganuvchilarga o'z fikrlarini to'g'ri va madaniy nuqtai nazardan samarali ifodalashga yordam beradi.

5. Madaniy farqlarni anglash. Lingvomadaniy yondashuvda, til o'rganishda madaniyatlararo farqlarni anglash juda muhimdir. Madaniyatlararo farqlarni tushunish orqali o'rganuvchilar boshqa madaniyatlarning qadriyatlarini, an'alarini va me'yorlarini yaxshi bilib, o'z muloqotlarida bu farqlarni hisobga oladilar. Shuningdek, bunday farqlarni anglash o'rganuvchilarga, tilni boshqa madaniyatlar bilan aloqada bo'lganda to'g'ri va hurmatli ishlatish imkoniyatini yaratadi.

Lingvomadaniy yondashuvni ta'lim jarayonida qo'llash o'qituvchilarga va talabalarga ingliz tilining madaniy, stilistik va ijtimoiy jihatlarini o'rgatish imkonini beradi. Buning natijasida talaba, ingliz tilida faqat so'zlarni va grammatikani bilibgina qolmay, balki tilni o'rganishda uning madaniy kontekstini va bu tilga xos iboralar, rasmiy va norasmiy uslublar, madaniy xususiyatlarni ham biladi. Bu esa, talabalarning tilni to'g'ri ishlatish va madaniyatlararo muloqotda muvaffaqiyatli bo'lishiga yordam beradi. Misol uchun, ingliz

2-TOM, 1-SON

tilini o'rgatishda, talabalarga ingliz tilining rasmiy va norasmiy uslublaridagi farqlarni, salomlashish va rasmiy murojaat usullarini, shuningdek, odob-axloq va etiket qoidalarini o'rgatish lingvomadaniy yondashuvning asosiy qismi bo'lishi mumkin. Bunday yondashuv o'rganuvchilarga boshqa madaniyatlar bilan muloqotda bo'lganda, tilni to'g'ri va hurmatli ishlatish imkoniyatini yaratadi.

Ingliz tilini o'qitishda talabalar yozuv kompetensiyasini takomillashtirishda lingvomadaniy yondashuvning ahamiyati beqiyosdir. Bu yondashuv talabalarni ingliz tilining madaniy, stilistik va iboraviy jihatlarini o'rganishga undaydi. Lingvomadaniy yondashuv yordamida talabalar o'z yozuvlarini madaniy nuqtai nazardan to'g'ri va samarali yozishni o'rganadilar. Bu esa nafaqat tilni to'g'ri ishlatishni, balki madaniyatlararo muloqot va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga yordam beradi. Lingvomadaniy yondashuv tilni o'rganishning nafaqat grammatika va leksik jihatlarini, balki uning madaniy, ijtimoiy va psixologik jihatlarini ham o'rganishni ta'minlaydi. Bu yondashuv tilni o'rganishda nafaqat tilning qoidalarini, balki uning madaniy kontekstini ham tushunishni talab qiladi. Shu orqali talaba nafaqat tilni to'g'ri ishlatishni, balki madaniyatlararo farqlarni anglashni va madaniyatlararo muloqotda muvaffaqiyatli bo'lishni o'rganadi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching. Pearson Longman.
2. Kramersch, C. (1998). Language and Culture. Oxford University Press.
3. Hall, E. T. (1976). Beyond Culture. Anchor Books.
4. Savignon, S. J. (2001). Communicative Language Teaching: Linguistic Theory and Classroom Practice. Yale University Press.
5. Cortazzi, M., & Jin, L. (1999). Cultural Mirrors: Materials and Methods in the EFL Classroom. Cambridge University Press.

